

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора
Берлача Анатолія Івановича на дисертацію Білана Станіслава
Юрійовича на тему: «Адміністративно-правові засади забезпечення
доступності медичної допомоги», подану на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне
право і процес; фінансове право; інформаційне право**

1. Ступінь актуальності обраної теми

У сучасних умовах повномасштабного вторгнення росії на території України наша держава зіткнулась з новими викликами, які вимагають швидкого реагування. Сфера охорони здоров'я як об'єкт публічного управління, потребує сьогодні не лише ресурсного та кадрового зміцнення, а й вдосконалення адміністративно-правових механізмів, що регулюють надання медичних послуг у надзвичайних, кризових та посткризових умовах. Війна спровокувала потребу у нових медичних послугах (лікування мінно-вибухових травм, розладів психічного здоров'я), а масштабна внутрішня та зовнішня міграція населення, руйнування та пошкодження об'єктів медичної інфраструктури, виїзд за кордон значної кількості медичних працівників призвели до погіршення доступності медичної допомоги для населення.

Для держави дуже важливо сьогодні розробити ефективні механізми не лише оперативного реагування на негативні виклики війни, але й думати про перспективу – як забезпечити відновлення системи охорони здоров'я, щоб зберегти і зміцнити здоров'я населення, забезпечити збереження і розвиток української нації, створити умови для повернення українців додому. Доступна медична допомога є одним з важливих критеріїв для відчуття людини в безпеці за своє життя і здоров'я. Проблематика доступності медичної допомоги охоплює низку критично важливих аспектів – правових, соціальних, інституційних – і вимагає системного підходу до їх правового забезпечення. Саме тому обрана тема дослідження має високу наукову й

суспільну значущість, а її результати можуть слугувати основою для розробки ефективних управлінських рішень у сфері охорони здоров'я як у воєнний, так і в післявоєнний періоди.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Гарантією достовірності та належного теоретичного обґрунтування наукових положень, висновків і рекомендацій, запропонованих автором, виступають чітко сформульовані мета та завдання дослідження, а також послідовна логіка викладення матеріалу. Автор поставив за мету вирішення наукової проблеми щодо розробки адміністративно-правових засад забезпечення доступності медичної допомоги та формування науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення діяльності органів публічної адміністрації у питаннях забезпечення доступності медичної допомоги для населення за трьома складовими: територіальна, фінансова та особиста доступність. Відповідно до вказаної мети дисертант чітко та послідовно сформулював поставлені завдання, які знайшли послідовне висвітлення у трьох розділах роботи та логічне завершення у висновках.

У роботі застосовано комплексний підхід до аналізу доступності медичної допомоги як правової категорії, що дало змогу дисертантові сформувати чітке понятійне апаратне забезпечення дослідження, систематизувати форми та засоби адміністративно-правового забезпечення у цій сфері. Так, у роботі використано загальний *діалектичний* метод наукового пізнання явищ і процесів для пізнання правової природи доступності медичної допомоги як гарантованого Конституцією України одного з основних соціальних прав громадян та як принципу охорони здоров'я, а також для пізнання ролі державних інституцій в забезпеченні доступності медичної допомоги для суспільства (у всіх розділах). Спеціальними методами дослідження, використаними в дисертації, є: *системний аналіз*, що застосовувався в ході дослідження правових норм, що

регламентують правові засади забезпечення доступності медичної допомоги (підрозділ 1.3) та аналіз правових норм Європейського Союзу (підрозділ 3.3); *системно-структурний* – для виокремлення елементів змісту доступності медичної допомоги (підрозділ 1.2), для виділення засобів забезпечення кожного з елементів доступності медичної допомоги (підрозділи 2.1-2.3); *структурно-функціональний* – для визначення перспектив та шляхів удосконалення адміністративно-правових засобів забезпечення доступності медичної допомоги (розділ 3); *порівняльно-правовий* – при дослідженні та аналізі норм вітчизняного законодавства та законодавства Європейського Союзу з питань регулювання доступності медичної допомоги, що дало можливість сформулювати конкретні пропозиції (підрозділ 3.3); *формально-логічний (догматичний)* – при аналізі правових норм та для формулювання визначення юридичних понять (підрозділ 1.1).

У результаті ґрунтовного опрацювання значного масиву наукових джерел та нормативно-правових актів автору вдалося сформувати власне бачення об'єкта дослідження, уточнити ключові поняття та визначити методологічні засади проведеного аналізу.

Обґрунтованість наукових пропозицій автора, висновків та представлених рекомендацій підтверджується їх апробацією на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, а також науковими публікаціями. Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації С. Ю. Білана не викликає сумнівів, адже вони логічно витікають з тексту дисертаційного дослідження та базуються на власних судженнях автора, зібраних матеріалах, їх аналізі та узагальненні значної кількості літературних джерел, у тому числі зарубіжних, а також аналізі та узагальненні матеріалів практики, що дозволило автору виявити недоліки в практичному механізмі державного регулювання сфери охорони здоров'я, які звужували доступність медичної допомоги для населення, та запропонувати шляхи їх вирішення.

Аналіз основного змісту дисертації засвідчує, що усі поставлені завдання розкрито повною мірою, а поставлену мету дослідження успішно досягнуто. Матеріал подано в науково коректному стилі, із чітким формулюванням висновків. Структура дисертації С. Ю. Білана є виваженою й аргументованою, виклад здійснено грамотно, у логічній відповідності до мети та завдань дослідження, що забезпечує цілісність і наукову цінність роботи.

3. Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій в цілому впливає з актуальності теми дослідження. Вона полягає в тому, що в роботі сформульовано низку нових теоретичних і прикладних рекомендацій та висновків. Елементи наукової новизни дослідження повною мірою відображені у змісті дисертаційного дослідження і підтверджені ґрунтовними висновками дисертанта та знайшли свої відображення у наукових публікаціях автора.

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати, що наукова новизна отриманих результатів визначається тим, що дисертація є одним з перших монографічних досліджень у межах науки адміністративного права, у якому розроблено адміністративно-правові засади забезпечення доступності медичної допомоги.

Зокрема, автором вперше визначено чіткі показники особистої доступності медичної допомоги: вільний вибір пацієнтом лікаря та закладу для отримання медичної допомоги; можливість отримати послугу за місцем проживання (перебування) пацієнта, у тому числі з використанням телемедицини; підвищення задоволеності пацієнтів медичними послугами та посилення довіри до сімейної медицини; зменшення малюкової смертності; зменшення кількості смертей від раку, інсультів та інфарктів; своєчасність

отримання необхідної медичної допомоги та суттєве зменшення часу очікування та отримання необхідної планової медичної допомоги, забезпечення прозорості ведення черги пацієнтів на отримання дороговартісних медичних послуг. Крім того, автором проаналізовано в роботі та відображено у висновках стан досягнення цих показників в Україні.

Також автором вперше визначено фінансову доступність медичної допомоги з позицій соціальної справедливості як угоди між державою і суспільством, де держава буде гарантувати суспільству рівний безоплатний доступ для всіх до «гарантованого пакета» безоплатної медичної допомоги згідно з основними потребами суспільства та відповідно до медичних потреб кожного пацієнта, але не абсолютну безоплатність всієї медичної допомоги для усіх пацієнтів, що дуже важливо для подальшої державної політики у сфері охорони здоров'я в умовах обмеженого фінансового ресурсу.

Дуже важливим є перспективний і стратегічний підхід автора щодо визначення не лише переліку пріоритетів для забезпечення доступності медичної допомоги для населення в умовах воєнного стану, але й напрямів забезпечення розширення доступності медичної допомоги у період післявоєнного відновлення та відбудови нашої держави.

Розглядаючи доволі складні та дискусійні питання предмету дисертаційного дослідження, позитивною рисою дисертації вважаю характеристику С. Ю. Біланом у підрозділі 1.3 сучасного стану доступності всіх видів медичної допомоги (екстреної, первинної, спеціалізованої та паліативної) та детального вивчення недоліків нормативно-правових актів, які негативно впливають на доступність кожного з цих видів медичної допомоги, а також чіткі пропозиції щодо усунення виявлених недоліків.

Окрасою роботи є дослідження та врахування у підрозділі 3.3 європейського досвіду забезпечення доступності медичної допомоги та акцентування уваги на пріоритетності виконання зобов'язань України в умовах підготовки до членства України в Європейському Союзі, що дуже

важливе для України в сучасних умовах підготовки України до вступу до складу Європейського Союзу.

Отже дисертаційне дослідження С. Ю. Білана виконане на високому науково-теоретичному та методологічному рівнях, має обґрунтовані, логічні та достовірні наукові висновки, які доповнюють існуючі позиції науковців або по-новому надають вирішення існуючих проблем забезпечення доступності медичної допомоги. Елементи наукової новизни сформульовані коректно, мають достатній ступінь наукової новизни та практичне значення.

4. Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що визначені в дисертації теоретичні положення, висновки і пропозиції застосовуються та в майбутньому можуть бути використані у: правотворчій діяльності – за результатами дослідження сформульовано пропозиції щодо вдосконалення законодавства України, які можуть бути використані під час розробки відповідних проєктів нормативно-правових актів; правозастосуванні – в практичній діяльності органів виконавчої влади під час формування та реалізації державної політики у сфері забезпечення доступності медичної допомоги (довідка Міністерства охорони здоров'я України від 26 вересня 2024 р. №28/37127/2-24); освітньому процесі та науково-дослідній роботі – при викладанні навчальних дисциплін з адміністративного права, підготовки навчальних, науково-практичних і методичних посібників, підручників, курсів лекцій.

Автором розроблено законопроект, яким запропоновано внесення змін до Закону України «Основи законодавства України «Про охорону здоров'я та доповнення його окремою статтею 32-1 щодо доступності медичної допомоги, такі пропозиції можуть бути враховані при вдосконаленні чинного національного законодавства.

5. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації

Основні результати дисертаційної роботи опубліковано у 12 наукових працях, зокрема у 6 статтях у наукових фахових виданнях України та інших держав з напрямку, з якого підготовлено дисертацію (у тому числі: 4 – у наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжних виданнях та 1 – виданні, що входить до наукометричної бази Web of Science) та у 6 тезах за матеріалами науково-практичних конференцій, що є достатнім та відповідає встановленим МОН України вимогам. Зазначені публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертації.

6. Питання для дискусійного обговорення та недоліки дисертаційної роботи щодо її змісту та оформлення

Незважаючи на наукову цінність роботи, дисертація не позбавлена певних недоліків та суперечливих положень, які потребують додаткових пояснень та уточнень.

1. Автор визначив шість показників для оцінки особистої доступності медичної допомоги, проте при оцінці територіальної та фінансової доступності обмежився лише вказівкою на засоби їх забезпечення та пропозиціями щодо їх удосконалення. Для комплексної та ефективної оцінки доступності медичної допомоги в цілому в Україні та в окремих регіонах доцільно було б визначити також чіткі показники оцінки територіальної та фінансової доступності.

2. У підрозділі 1.3 автор зазначає, що саме МОЗ є головним органом, який забезпечує доступність медичної допомоги, однак поза увагою залишаються інші важливі учасники процесу – зокрема, КМУ, НСЗУ та

місцеві органи влади, що також відіграють суттєву роль у забезпеченні доступності медичних послуг.

3. Дослідження значно б виграло, якби було більше уваги приділено аналізу досвіду країн-членів ЄС у сфері забезпечення доступності медичної допомоги, тоді як в підрозділі 3.3 автор обмежився лише дослідженням євроінтеграційного напрямку та документів ЄС, які необхідно імплементувати. Проте вивчення зарубіжного досвіду дозволило б підсилити роботу.

4. У роботі автор згадує серед форм адміністративно-правового впливу на забезпечення доступності медичної допомоги укладення адміністративно-правових договорів. Вважаємо, що цей інструмент має дуже важливе значення для забезпечення насамперед фінансової доступності медичної допомоги, однак здобувач недостатньо приділив увагу цьому важливому адміністративно-правовому інструменту.

5. Автор дає важливу пропозицію щодо необхідності запровадження медичного страхування для покриття розширеного набору медичних послуг для тих, хто сплачує медичне страхування, але потребує уточнення питання, як саме це страхування буде працювати та які медичні послуги покриватиме.

Разом з тим, висловлені зауваження характеризують складність досліджених проблем, багато в чому мають дискусійний характер, а тому не впливають на загальну позитивну оцінку наукового дослідження та на високі здобутки роботи, що є новим, актуальним та змістовним дослідженням.

7. Загальні висновки

Дисертаційна робота Білана Станіслава Юрійовича на тему: «Адміністративно-правові засади забезпечення доступності медичної допомоги» є завершеною, самостійно підготовленою кваліфікаційною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані та практично цінні результати, що вирішують важливе наукове завдання.

Актуальність обраної теми дисертації, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, новизна та повнота викладу в опублікованих працях повністю відповідають вимогам МОН України. Зміст автореферату повністю відображає результати дисертаційного дослідження.

У ході вивчення дисертаційного дослідження та наукових публікацій С. Ю. Білана фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації не виявлено. Дисертація є оригінальною та самостійно виконаною роботою. Дисертантом забезпечено дотримання норм та принципів академічної доброчесності, норм законодавства про авторське право. У дисертації наявні посилання на відповідні джерела, зазначені у списку використаних джерел, визначено особистий внесок автора в опублікованих у співавторстві працях.

Отже, дисертаційне дослідження Білана Станіслава Юрійовича на тему: «Адміністративно-правові засади забезпечення доступності медичної допомоги» виконане на належному науково-теоретичному рівні, за своєю актуальністю, теоретичним рівнем і практичною цінністю, достовірністю і обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам п. п. 9, 11-13 постанови Кабінету Міністрів України «Про порядок присудження наукових ступенів» від 24 липня 2013 року № 567 щодо кандидатських дисертацій, а його автор – Білан Станіслав Юрійович заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент –

**завідувач кафедри службового та медичного права
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України**

А. І. Берlach

Підпис засвідчую
Вчений секретар
КАРАУЛЬНА Н.В.
2025Р

